

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію **ОЖОГА-МАСЛОВСЬКОЇ АЛЛИ ВАЛЕНТИНІВНИ**
ЯПОНІЗМ В МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ
СТОЛІТТЯ»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури

Представлена до захисту дисертація **«Японізм в мистецтві України кінця ХХ – початку ХХІ століття» Алли Валентинівни Ожога-Масловської** – ґрунтовне комплексне дослідження зі спеціальності теорія та історія культури в галузі знань мистецтвознавства. У дисертації вперше обґрунтовано наявність японізму як загальноєвропейського явища у сучасній художній культурі України, системно впорядковано та розроблено загальну картину сучасного українського художнього процесу у контексті впливу японської культури, що дало змогу дисертантці виявити основні типи рецепції Японії та її мистецького досвіду у сучасній художній практиці.

Послуговуючись розлогою джерельною базою, представленою у межах декількох груп, серед яких *візуальні матеріали і тексти*, пов'язані з історією мистецької японістики в Україні, дослідниці вдалося ввести до наукового обігу нові імена, мистецькі твори і події (понад 100 позицій). удосконалити уявлення про арт-процеси в українській культурі, осмислені з точки зору сучасного японізму. *Візуальні матеріали* сформовані переважно на основі творів із колекцій Національного художнього музею України, Музею історії Києва, Харківського художнього музею, Одеського музею західного та східного мистецтв, Сумського художнього музею ім. Никанора Онацького, Національного музею ім. Андрія Шептицького (Львів), колекцій приватних та державних галерей сучасного мистецтва, зокрема Музею сучасного мистецтва України (Київ), галерей «Дукат» (Київ), «Триптих» (Київ), «АС» (Харків) тощо, а також колекцій приватних збірок, серед яких і власний архів автора дисертації, сформований у процесі відвідування майстерень сучасних українських художників. Важливим джерелом для дослідження слугували

матеріали сучасних арт-проектів, каталоги художніх творів українських художників, збірки японського мистецтва, проведення польових досліджень безпосередньо в Японії, де дисертанткою вивчалися збірки японського мистецтва у галереях Кіото, Токіо, Ніко, Токаямі. *Текстові матеріали* сформовані переважно на основі архівних документів, рукописних матеріалів та нотатків із відділу рукописних рідкісних видань Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Короленка, бібліотеки Харківського художнього музею, відділу книжкових пам'яток, цінних видань і рукописів центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету ім. В. Каразіна, наукової бібліотеки Національного музею мистецтв ім. Богдана і Варвари Ханенків (Київ), бібліотеки Одеського музею західного і східного мистецтва.

Відповідно до обраних об'єкта і предмета дослідження у науковій праці чітко сформульовано **мету**, яка полягає у системному впорядкуванні та розробці загальної картини українського художнього процесу кінця ХХ – початку ХХІ століття у контексті японізму, визначенні типових напрямів і галузей його проявів (с. 20).

Закономірним, з огляду на актуальність теми дослідження, є **зв'язок праці з науковими програмами**, оскільки запропоновану дисертацію виконано відповідно до плану наукової роботи кафедри теорії та історії мистецтва Харківської державної академії дизайну і мистецтв та дербюджетної програми досліджень «Сучасні проблеми українського мистецтвознавства в контексті європейських студій».

Структура дисертації охоплює всі аспекти поставленої проблеми: її історіографічну, методологічну, джерельну бази і питання термінології (розділ дослідження розвитку культурного діалогу між Україною і Японією (розділ III); дослідження японізму в сучасній художній культурі України (розділ IV).

Окремо слід відзначити опрацювання дисертанткою значного корпусу літератури – 368 позиції та альбом ілюстрацій – 273 позиції, а також запропонований дослідницею словник японських термінів.

Наукова новизна дослідження (с. 21) формується у процесі дотримання обраних методологічних позицій, що в результаті дало авторці змогу сформулювати аргументовані положення і висновки.

Серед найсуттєвіших наукових результатів дисертації слід насамперед відзначити викладення дослідницею основних підходів у дослідженні японізму та виявленні лакун щодо його вивчення у контексті сучасної європейської науки. Окремо слід підкреслити всеохоплюваність тематичних векторів дослідження, застосування інтегрального підходу до вивчення феномена японізму як культурного феномена. Кожен розділ і навіть підрозділ запропонованої дисертації сповна могли вивчатися як окреме дослідження. Враховуючи широкий діапазон дослідницького поля, опрацьований дисертанткою, вважаємо, що наукова праця розкриває нові перспективи для подальшого вивчення запропонованої тематики у культурологічному вимірі, а також може прислужитися у подальших розробках, зокрема у галузі дизайнерської та архітектурної практики України. Переконана, що ця дисертація матиме належну увагу широкого кола дослідників, які звернуться до подальшого осмислення феномена японізму.

Важливим теоретичним матеріалом є другий розділ дисертації дисертантка досліджує приватні колекції японського мистецтва, зібрані українськими меценатами, художниками, промисловцями наприкінці ХІХ – початку ХХ століття, зокрема до наукового обігу залучено та проаналізовано науково-публіцистичну спадщину засновника української японістики, професора Андрія Краснова, висвітлено доробок Всеукраїнської наукової асоціації сходознавців у галузі арт-японістики.

Серед зазначених переваг дисертації слід, насамперед, відзначити запропоновані дисертанткою відмінності між європейським і українським японізмом, виявлення двох хвиль становлення українського японізму.

Актуальним щодо теорії і практики мистецтвознавчих досліджень є матеріали четвертого розділу «Японізм в сучасній художній культурі України»,

в якому дослідниця розглядає прояви японізму у творчості сучасних українських митців, а також за допомогою методу порівняльного аналізу досліджує найбільш репрезентативні твори мистецтва, на основі вивчення яких виділяє дві провідні тенденції: *прямі запозичення та асоціативний підхід*.

Відповідно до вимог, що пред'являються до кандидатських дисертацій, кожен розділ цієї праці завершується висновками. **Загальні висновки** (с. 180–) розкривають основні положення дисертації.

Результати дослідження апробовано у виступах дисертантки на 19 науково-практичних конференціях (2014–2020 рр.), а також достатньо висвітлено у 25 публікаціях, із яких 1 – у співавторстві, 5 – у фахових наукових виданнях, 4 – у міжнародних наукових виданнях, 17 – у збірниках матеріалів конференцій. **Зміст автореферату** розкриває основні положення дисертації.

Загалом, відзначаючи вагомий внесок дослідниці в сучасну українську науку, а також безперечні наукові здобутки дисертації, зазначимо деякі побажання. На нашу думку, підрозділ 2.1 «Японія в літературі, науці, музейних колекціях: початок ХІХ ст. – 1930-ті роки» (с. 52 – 84), в якому представлено багатий фактологічний матеріал, є досить великим за обсягом і не сприймається цілісно. Для того, щоб уможливити сприйняття цієї інформації, пропонуємо поділити цей підрозділ на окремі підрозділи, один із яких присвятити лише публіцистичній спадщині Андрія Краснова. Крім того, бажано було б окремий додаток присвятити іменам українських колекціонерів японського мистецтва, розмістивши їх за принципом хронології. Такий же додаток можна зробити і з іменами українських кураторів і художників, творчість яких позначено принципами японізму. Ще однією рекомендацією є побажання уникати фраз на кшталт «про це мова йтиметься нижче» (с. 110, 115, 119, 127 тощо).

Висловлені рекомендації не знижують загального позитивного враження від рецензованої праці. Дисертацію виконано на належному фаховому рівні і вдало доповнено багатим візуальним рядом.

Отже, представлена наукова праця «Японізм в мистецтві України кінця XX – початку XXI століття» за структурою, змістом, викладом, новизною й обґрунтованістю наукових положень та висновків відповідає чинному Порядку присудження наукових ступенів, а її авторка – Алла Валентинівна Ожога-Масловська заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 26.00.01 – теорія та історія культури.

*Завідувач кафедри монументально-декоративного
і сакрального мистецтва
Київської державної академії
декоративно-прикладного мистецтва
і дизайну імені Михайла Бойчука,
кандидат мистецтвознавства, доцент*

